

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר יוסף פרלמן שליט"א

בבא בתרא יא. - בענין מעשה דבנימין הצדיק

נקודות שנידונו בשיעור זה:

- עני שצריך כסף לפרנסתו, ומי שאין לו בנים שצריך כסף לטיפולים רפואיים כדי לזכות לבנים - מי קודם?
- כשבאה האלמנה לבקש צדקה מבנימין הצדיק, בתחילה אמר לה שאין כסף בקופה ורק אחרי שהפצירה בו נתן לה משלו. למה לא נתן לה משלו מיד, אם היה לו במה לפרנסה משלו?
- למה הוסיפו על שנותיו של בנימין הצדיק "עשרים ושתים" שנים, דוקא?
- האם מצוות "והחזקת בו" הוא רק להחזיק את העני לפני שימוט ויפול, או גם לעזור להקימו לאחר שנפל?
- כשרוצה להקדיש לצדקה סכום גבוה מהרגיל למוסד אחד, לאיזה מוסד ראוי ליתנו?

1. גמרא בבא בתרא יא., וז"ל, "תניא אמרו עליו על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה, פעם אחת באתה אשה לפניו בשני בצורת, אמרה לו: רבי, פרנסני! אמר לה: העבודה, שאין בקופה של צדקה כלום! אמרה לו: רבי, אם אין אתה מפרנסני, הרי אשה ושבעה בניה מתים! עמד ופרנסה משלו. לימים חלה ונטה למות, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע, אתה אמרת: כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות הללו? מיד קרעו לו גזר דינו. תנא: הוסיפו לו עשרים ושתים שנה על שנותיו."

2. גמרא נדרים ז, וז"ל, "שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה, ועניות כמיתה, שנאמר: (שמות ד) כי מתו כל האנשים, ותניא: כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני."

3. מהרש"א בבא בתרא שם, וז"ל, "העבודה שאין בקופה של צדקה כלום כו'. יראה דמעיקרא לא ידע שיש לה ולבניה סכנת מיתה ולא נתן לה משלו, שהיה נצרך לו ואמרינן חייך קודמין, דאלי"כ ודאי דטפי הוה לו לתלות מעותיו בקופה של צדקה כדי שלא תתבייש כדאמרינן לעיל ואינו יודע ממי נוטלה דהיינו ליתן לארנקי של צדקה וק"ל. ימות בשנים מועטות הללו מיד קרעו לו גזר דינו כו'. הצדקה היא אחד ממעבירי הגזירה כדאמרינן פ"ק דר"ה, והוסיפו לו כ"ב שנים דמצינו שהן נקראות שנים מועטות ברבקה שאמרה ליעקב וישבת עמו ימים אחדים וגו', דהיינו מועטים כפרש"י, והוא נתעכב שם עד בואו לאביו כ"ב שנים וק"ל.

4. דברי אליהו (להגר"א מווילנא) בסוגיין, וז"ל,

(דף י"א.) תניא אמרו עליו על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופא של צדקה פעם אחת באת אשה לפניו בשני בצורת אמרה לו רבי פרנסני

אמר לה העבודה שאין בקופה של צדקה כלום אמרה לו רבי אם אין אתה מפרנסני הרי אשה ושבעה בניה מתים עמד ופרנסה משלו, לימים חלה ונטה למות, אמרו מאה"ש לפני הקב"ה רבש"ע אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות הללו מיד קרעו לו גזר דינו תנא הוסיפו לו עשרים ושתיים שנה על שנותיו, צ"ל למה הוסיפו דווקא מספר כ"ב שנים לא פחות ולא יותר, אמנם שמע נא אמיתת דברים בזה דאמרינן (בסוטה דף כ') אם יש לה זכות תולה וכו' וכמה זכות תולה פליגי שם רבנן וקי"ל כחכמים דאמרו שתולה ג' חדשים, וכלפי שאמרו (בכ"ב דף ט') הנותן פרוטה לעני מתברך בששה ברכות, והמפייסו מתברך ב"א וענין ברכה המוזכר כאן כתוב בספרים שהוא הזכות שע"ז תולה הגז"ד ומתעכב שלא יענש מהרה, א"כ בעד י"א ברכות ר"ל זכיות עולה במספר ל"ג חדשים, וא"כ בעד ח' נפשות עולה במספר רס"ד חדשים, והוא במספר כ"ב שנים וע"כ הוסיפו לו מספר הזה כפי זכיותיו. :

בית יצחק.

5. עץ יוסף על העין יעקב בבא בתרא שם, וז"ל, "הוסיפו לו עשרים ושתיים שנה. כמנין אותיות התורה, רמז שהוסיפו לו בשביל התורה לקיים מה שנאמר בתורה כל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא, וכי האי גוונא איתא בזוהר פרשת בלק שהוסיפו לו לרבי יוסי על שנותיו עשרים ושתיים שנה, רמז נמי שבזכות התורה הוסיפו לקיים מה שנאמר כי יקרא קן ציפור לפניך כדאיתא התם (תורת חיים)."

6. שמות פרק ט"ז פסוק ט"ז, וז"ל, "זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צָוָה יְקֹנֵק לְקַטֹּוּ מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אֲכָלוּ עֹמֵר לְגִלְגֻלֹת מִסֶּפֶר נַפְשֹׁתֵיכֶם אִישׁ לְאִשֶׁר בָּאֵהָלוּ תִקְחוּ." :

7. דברים פרק ד' פסוק ל"ד, וז"ל, "או הנסה אלקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסת באתות ובמופתים ובמלקמה ובגד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדלים ככל אשר עשה לכם יקנן אלקיכם במצרים לעיניך." :

8. גמרא יבמות סג, וז"ל, "ת"ר: (במדבר י') ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל, מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות מישראל, הרי שהיו ישראל שני אלפים ושני רבבות חסר אחד וזה לא עסק בפריה ורביה, לא נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל?" :

9. עיון יעקב שם, וז"ל, "אין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות. אפשר לומר הטעם משום דאדם אחד מאלף מצאתי, נמצא דתוך כ"ב אלף נמצא כ"ב בני אדם הישרים שהם כנגד כ"ב אותיות התורה, ולהכי "אלוקים נצב בעדת קל", דסנהדרין קטנה היו כ"ב ואחד שהוצרך להוסיף שלא יהיו ב"ד שקול כדאיתא בפ"ק דסנהדרין, והסימן "בך יברך ישראל", כי כל אחד מישראל יש לו אחיזה באות של התורה וכמ"ש המפרשים." :

10. חפץ חיים באהבת חסד פרק כ"א אות ג' בהגהה (ד"ה וכעין כח'), וז"ל,

וְקָעִין וְכוּ'. הִינּוּ שְׁשֵׁם אֵיחָא שְׁבָאָה לְפָנָיו אִשָּׁה בְּשָׁנֵי בְּצִרְתָּ, אִמְרָה לוֹ: רַבֵּי פְרָנְסֵי. אָמַר לָהּ: הֲעֵבֹדָה! שְׂאִין בְּקַפָּה שֶׁל צְדָקָה כְּלוּם. אִמְרָה לוֹ: אִם צִין אִתָּה מְפָרְנֵסֵי, תְּרִי אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בְּנֵיהֶם מֵתִים. עֲמַד וּפְרָנְסָה מִשְׁלֹ, לְיָמִים חָלָה כו', אָמְרוּ מִלֵּאכֵי הַשֶּׁרֶת וְכוּ' בְּנִימִין הַצַּדִּיק שֶׁהִחֲיָה אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בְּנֵיהֶם יָמוּת בְּשָׁנֵים זָרָעִים וְכוּ', הוֹסִיפוּ לוֹ עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה. וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְדַקְדָּק: לָמָּה אִמְרָה פְרָנְסֵי. הִנֵּה לָהּ לוֹמֵר: פְּרָנְסֵי אוֹתִי וְאֵת בְּנֵי, כְּמוֹ שֶׁאִמְרָה בְּעֲצָמָה לְכֹסוֹף, דְּמִזִּין דִּתְּנִן לָהּ לְעֲצָמָה בְּנִדְאֵי לֹא יִסְפִּיק לְשִׁבְעָה בְּנֵים, אִפְלוּ אִם תְּצַמְצֵם בְּיוֹתֵר. וְגַם מָה שֶׁאָמַר: עֲמַד וּפְרָנְסָה, הִיָּה לוֹ לוֹמֵר: עֲמַד וּפְרָנְסֵי אוֹתָהּ וְאֵת בְּנֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ מִלֵּאכֵי הַשֶּׁרֶת: בְּנִימִין הַצַּדִּיק שֶׁהִחֲיָה אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בְּנֵיהֶם. אֲלֹא הֵאֱמַת יוֹרָה דְרַכְכוּ, שֶׁהָיָה לֹא כְּנִיָּה לְסִתֵּם צְדָקָה, אֲלֹא שֶׁתִּתֵּן לָהּ דְּבַר מָה כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לַעֲשׂוֹת אֵינְוָה עֶסֶק וְלִהְתְּפָרְנֵס מְזָה, וּבְנֵיהֶם תִּחֲיָה גַם אֵת בְּנֵיהֶם. [וְהוּא עָנָה אוֹתָהּ: הֲעֵבֹדָה! שְׂאִין בְּקַפָּה שֶׁל צְדָקָה כְּלוּם — כִּי גַם הַחֲזַקְתָּ דְּדֵי מִן בְּאֵינְוָה עֶסֶק נְחֻשְׁבֶת לְצְדָקָה, לְפִי דַעַת הַרְמַב"ם וְהַשְּׁלַחֵן עֲרוּף שֶׁם נִרְאָה בּוֹה לְעִיל חֵלֶק רֵאשׁוֹן פְּרָק ו' סֵעִיף י']. וְאִפְלוּ אִם תִּמְצָי לוֹמֵר שְׂאִין וְשְׂאִין לְקַח מִקַּפָּה שֶׁל צְדָקָה עַל זֶה, לְפִי שֶׁדַּעַת הַנּוֹתֵן הוּא לְסִתֵּם צְדָקָה, וְכְמוֹ שֶׁתְּכַנְנוּ קָעִין זֶה בְּפָרָק י"ח בְּהַגְהָה רֵאשׁוֹנָה, עִין שֵׁם — אִפְשָׁר שֶׁבְּנִימִין הַצַּדִּיק הִיָּה סְבוּר שֶׁכְּנִתְּנָה לְסִתֵּם צְדָקָה]. וְלָכֵן אִמְרָה: אִם אִין אִתָּה מְפָרְנֵסֵי, תְּרִי אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בְּנֵיהֶם מֵתִים. וְלִכְךָ אָמַר: עֲמַד וּפְרָנְסָה וְכוּ', הִינּוּ שֶׁהִחֲזִיק אֵת דְּבִיָּה בְּמִתְנָה אוּ בְּאֵינְוָה הַלְוָאָה, כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לַעֲשׂוֹת עֶסֶק וְתִחֲיָה הִיא וּבְנֵיהֶם. וְלִמְעַלָּה לְעִנְיָן זְכוּת נְחֻשָׁב כְּאֵלוּ הוּא הִחֲיָה אֵת כְּלוּם, וְכְמוֹ שֶׁתְּכַנְנוּ לְעִיל בְּפָרָק שְׁשִׁי (אוֹת ב') רֵאזִיה מְגִמְרָא מְפָרְשֶׁת (ב"ק ק"ט), וְלָכֵן אָמְרוּ מִלֵּאכֵי הַשֶּׁרֶת שֶׁהִחֲיָה אִשָּׁה וְשִׁבְעָה בְּנֵיהֶם נִרְאָה עוֹד לְעִיל בְּפָרָק כ' בְּהַגְהָה ד"ה אָף דַּאֲמִרוּ. וּבְנֵיהֶם נִתְיָשָׁב גַם כֵּן מָה שֶׁהוֹסִיפוּ לוֹ עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, כִּי בְּפָרְשֶׁת (ויקרא כה, לה) "וְכִי יָמוּךְ אֶחָיִךְ וְגו' וְהִחֲזַקְתָּ בּוֹ" עַד סוֹף הַפְּסוּק הַשְּׁנַיִ שְׁמִירֵי גַם כֵּן מְעַנֵּן זֶה, יֵשׁ עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם תְּכוּת. דְּגַמָּה מָה שֶׁאָמְרוּ בְּסִנְהֶדְרִין (ק"ב:): [אָמַר רַבִּי יוֹהָנָן מִפְּנֵי מָה זָכָה אֶחָאָב לְמַלְכוּת עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה? מִפְּנֵי שֶׁכָּפַד אֵת הַתּוֹרָה, שֶׁנִּתְּנָה בְּעֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת.

11. רמב"ם הלכות צדקה פרק י' הלכה ז', "שמנה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו, מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלואה או עושה עמו שותפות או ממציא לו מלאכה כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול, ועל זה נאמר והחזקת בו גר ותושב וחי עמך כלומר החזק בו עד שלא יפול ויצטרך."

12. ויקרא פרק כ"ה פסוק ל"ה, וז"ל, "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך."

ורש"י שם, וז"ל, "והחזקת בו, אל תניחחו שירד ויפול ויהיה קשה להקימו, אלא חזקהו משעת מוטת היד. למה זה דומה, למשאוי שעל החמור, עודהו על החמור אחד תופס בו ומעמידו, נפל לארץ, חמשה אין מעמידין אותו."

וספורנו שם, וז"ל, "והחזקת בו, להקימו."

ורמב"ן שם, וז"ל, "וטעם וחי אחיך עמך, שיחיה עמך, והיא מצות עשה להחיותו, שממנה נצטוינו על פקוח נפש במצות עשה."

13. אמרי חן (חלק ה') פרשת בהר סימן כ"ז, וז"ל, בענין מצות והחזקת בו

מאח ידידי היקר הרב יוסף יצחק פרלמן שליט"א, מלונדון

א) ב'פ' נכר (כה, לה) וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך רש"י שם נמשך אחיך הספרא פירש וז"ל. אל תניחחו שירד ויפול ויהא קשה להקימו אלא חזקהו משעת מוטת ידו. למה זה דומה למשאוי שעל החמור עודיבו על החמור אחד תופס בו ומעמידו נפל לארץ חמשה אין מעמידין אותו עכ"ל. ונראה שטוב מדברי רז"ה מלכה מיומדת לעזור לזולת כל עוד שלא פשט את הכנל וטרם נפילתו, רק שמתמוטט וזרין עזרה וסיוע כדי שיוכל לקיים את מצונו ולשפרו שלא יצטרך

לסגור את עסקו להשאר בלי משענת לחם. אך לאחר שנפל, על אף שבדאי נשאר המנוה החשובה מאד של נדקה אין עליה שם מנוה זו של והחזקה זו, דברי אז לריך להקומו מחדש דאי אפשר להחזיק מי שכבר נפל וכמ"ש רש"י דאפילו חמשה אין מעמידין אותו.

(ב) וע' בפירוש החומש להגרש"ר הירש דכתב דלא מלינו שרש "מוע" ביחס ל"יד" בשום מקום אחר חוץ מבפסוק זה, רק אלל רגל או במצב הכללי, והיינו משום דאם היה אומר "ומע עמך" או "ומנוה רגלו עמך" היה במשמע שכבר נפל עד כדי כך שכל קומו היה בסכנה ולריך לעזרה לחיות בכלל. אבל מאחר דכתיב "ומטה ידו עמך" הכונה היא שרק מעשי ידיו דהיינו פרנסתו החמוטטה ולריך עזרה רק לאפשרו להמשיך בעבודתו לפרנס את עצמו ע"י ידיו וכוחויו. וכן הוא משמעות והחזקה "בו" דנקט הפסוק ולא לשון והחזקה "אותו".

(ג) וכן מורין דברי הרמב"ם הידועים בפ"י מהל' מתנות עניים הל"ז וז"ל שמונה מעלות יש בנדקה זו למעלה מזו, מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מחנה או הלואה או עושה עמו שותפות או ממליא לו מלאכה כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאלו, ועל זה נאמר והחזקה בו גר ותושב וחי עמך כלומר החזק בו עד שלא יפול ויצטרך עכ"ל והביאור הפשוט בסוף דבריו הוא החזק בו "עד שלא יפול" ר"ל "קודם שיפול" וכמו בכל מקום

ד"עד שלא" היינו קודם (ולדוגמא ע' כתובות יב, ז והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסחיק וכן בקהלת יב, א' ובי') או אפשר דכוונתו לומר החזק בו "כדי" שלא יפול. ומוכח מסוף דבריו אלה וכן ממה שמנה מעלה זו למעלה גדולה שאין למעלה ממנה דמנוה זו שייכת רק היכא דעדיין לא נפל, ואח"כ הזכיר כל עניני נדקה גמורה למי שנלרך להם בשבע מעלות נמוכות מזו.

(ד) וע' בבית יוסף יו"ד ס' רמט ד"ה וכתיב דהעטם שמנוה זו מעלה גדולה מכלם הוא מפני שאין העני מתבייש כלל שהרי אינו נוטל ממון משום אדם אלא דרך הלואה או שותפות או מלאכה ואפילו נותן לו מחנה נמי כיון שעדיין לא העני לגמרי אינו מתבייש שכן דרך האוהבים לתת מחנות זה לזה וכו' עכ"ל מפורש גם כן כמ"ש דלא שייך המנוה אלא קודם שהעני לגמרי דאז אינו צוש לקבל העזרה מאוהביו, וגם לא ירגיש בדבר שמכוונים לתת לו נדקה ולהחזיק את ידיו, דברי חושב שכל מה שעושים אינו נעשה בשבילו, אלא, נעשה להנחת המחזיק בקניית חפלים ממנו או בשותפות אחר וכדומה, משא"כ לאחר שפשט את הרגל וכמובן.

(ה) והנה ויהי היום לפני יוחר מעשר שנים בל אלו עסקן נאמן מארץ הקדש מגיים כספים בעד אציון מסכן ומדוכא שפשט את הרגל ונשאר ערום ונחוסר כל עם חובות גדולות ונוראות עומסות עליו, וביד העסקן הביא אחר כנכוג מכתב המלצה מבית דין נדק של עדה החרדית בעיר הקדש כתוב בו דברי

התעוררות וזירוז כרגיל ובחוכם בדברים כרוזים ובלי מקום ספק וללא דו - משמעות שבאופן זה כל מי שישתתף במלואו זו יקיים בה המעלה הכי גדולה שבנדקה של והחזקה בו. ומרהיטת לשונם לא היה אפשר בשום פנים לדחותה כגוזמא בעלמא אלא דנכתב בסגנון פסק הלכה. וגי'מ גדולה יש בזה לענין קדימה ושיעור הנתינה.

(ו) **ובמפני** גודל החמיהה עיינתי והעמקתי יותר בסוגיא לפי מיעוט שכלי ומלאחי שבדברי הרמב"ם הג"ל מובאים בטור וש"ע כלורתם אך עם שינוי קל דהיינו בדילוג מילת "עד" ובהשמטה פסקא האחרון. ע' שם נז"ד ס' רמ"ט ס"ו. וא"כ היה אפשר בדוחק לפרש דבריהם שעושים דברים אלה "כדי לחזק ידו שלא ילערך לבריות ולא ישאל" ר"ל דשייך המלואה אפילו אחר שנפל לגמרי כדי להחזיקו שלא ילערך לבריות בעתיד לאחר שהקמנו אוחו שוב על מעמדו.

(ז) **וידידי** החשוב ר' דוד חן טוב ג"י ובנו חלמידי הוקר ר' בנימין נ"י הראוני את פירוש הספורנו על פסוק זה דכתב על "והחזקת בו" שנלשון הפסוק רק חיבה אחת בלבד - "להקימו". והיה אפשר לומר בדעתו דר"ל להקים מי שכבר נפל דהו הוראת שורש "קום" בבנין הפעיל, דאי רק ערם שנפל היה יותר נאות לשמש בבנין פיעל ולומר "לקימו". אך אין זה מוכרח ובודאי אינו מספיק לפסוק הלכה מדיוק חד ומריף בחקי הדקדוק מפרשן בעלמא נגר גדולי הפוסקים עמודי ההלכה.

(ח) **אמנם** לעני"ד מהטעמים דלהלן אי אפשר ליישב כהנ"ל.

(א) **דחרי** הטור והש"ע מבוססים על הרמב"ם, והטור כחב כן להדיא, ומשמע דאזלי בשיטתו, ומה שהושמט מילת "עד" וסיום דבריו הוא רק מסיבה הקיזור כנהוג, ובפרט בש"ע יש עוד חיבות שהושמטו בהעתקתו את דברי הרמב"ם ע' שם.

(ב) **אם** היו חולקים על הרמב"ם בנקודה חשובה כזו היה להם להגיד במפורש ולא להסתיר את דעתם, וגם בבית יוסף שהוא פירוש ארוך ומורכב על הטור לא הזכיר בזה מילה.

(ג) **כבר** הבאנו לעיל אוח ד' את דברי הבית יוסף בענין הבושה ומ"ש "כיון שעדיין לא העני לגמרי", והוכחנו ממנו דסובר דלא שייך מלות, והחזקה אלא קודם שנפל. ודבריו אלה הובאו בש"ך סק"ו בשמו, ומבואר שהם עיקר.

(ד) **איך** יפרנסו הטור והש"ע את דברי הספרא מובאים ברש"י דמוכח מהם דהוא רק קודם וכהנ"ל.

(ה) **אין** דרכו של הבית יוסף לחלוק על הרמב"ם אלא כשרבו נגדו הרי"ף והרא"ש וכמ"ש מפורש בהקדמתו, וכיון שלא הביא שום דיעה המחנגדת לדעת הרמב"ם בודאי פוסק כמותו.

(ו) ע' צביאור הגר"א אוח ח' על הש"ע שם
דהביא מקורו של הלכה זו מהתורה
כהנים הנ"ל וכוחו מפורש אח המשל של
החמור.

וא"כ הדרא קושיא לדוכחיה ומה דעתן של
הגדולים חברי הב"ד בעלי מכח
הנ"ל.

(ט) ומפני חומר הקושיא אולי אפשר לדחוק
ולומר דשייך לדעתם מצוה והחזקה
בו אף לאחר פשיטת הרגל כל זמן שנשאר
לאדם היכולת והכח לעבוד ולבנות עסקו
מחדש. דמ"ש הספרא ורש"י והרמב"ם
והפוסקים לא להניח לו ליפול אין כוננם על
העסק והמסחר המיוחד לו עכשיו אלא על
כוחו בכלל לנהל איזה עסק ומסחר שהוא,
והחזק לו קודם שיחייש לגמרי ויפסיד הכח
והאימון בעצמו לעבוד כלל, וכן אם הוא בעל
מקצוע ונשלח ממשרתו, החזיקו למצוא לו
משרה אחר טרם יפסיד כשרונותיו וכוחותיו
לגמרי ע"י יאוש וחולי וכדומה.

(י) וע' בספר אהבה חסד להפנן חיים ז"ל
פ' בא סק"ג וז"ל ודע דביו"ד סימן
רמט איחא דאם נוחן לו מחנה למחמוטע
ובזה הוא מחזיק ידו הוא ג"כ בכלל מצוה זו
וע"כ מה מאד יש לזהר שאם אירע איזה
מקרה לאדם כגון שמת לו בהמתו המשתכר
בה וכה"ג שאר עניני הפסד ולא יוכל להעזר
בעצמו או אשה שנחאלמנה מתחת בעלה ואין
לה צמה לפרנס אח עצמה וכשיחנו לה מקלח

מעוה חוכל לעשות בזה איזה עסק וכל כה"ג
מצוה רבה לעזרם בזה וכו' עכ"ל ע' שם
ומוכח מיניה דשייך המצוה אף באופן שאין
לעני צמה להפרנסם וכמעשה דבנימין הצדיק
(בבבא בתרא יא, א) ע' שם.

אמנם לכאורה יש לחלק דהפנן חיים איירי
באופן שהעני רק מחמוטע וקרה לו
הפסד באקראי וכמעשה דבנימין הצדיק
שהיחה שנה בצורת משא"כ באופן דידן דפסט
אח הרגל לגמרי וכבר הגיע לידי דכאון וחוסר
כל וא"א לסלק אח הבושה, ועוד הלא
הרמב"ם כחב להחזיקו עד שלא יפול והרי
לכאורה נפל ונפל מי שכבר פסט אח הרגל
מעשים בכל יום גלוי לכל. ואולי הם מפרשים
דכונה מילת "עד" היא החזק בו והחזק בו כל
הזמן עד שהבאת אותו למצב שלא יפול עוד
ויצטרך ור"ל אפילו לאחר שנפל ונצטרך מ"מ
החזיקו וחביאבו על עמדו עד שלא יפול שוב
ויצטרך. ודוחק הוא זה.

(יא) **אבל** לכאורה אי אפשר לחרץ דק"ו הוא
דאם אח מי שעדיין לא נפל חייבים
אנו להחזיקו עד שלא יפול, כל שכן מי שכבר
נפל מחוייבים להקימו על רגליו ולרכיו הם
יותר גדולים, דהרי ק"ו פריכא היא משום
דמה למי שלא נפל שאין העני מחוייב ולפיכך
מעלה גדולה מאד היא, תאמר במי שכבר נפל
דכבר הגיע למצב של בושה וחסרה מעלה זו,
וגם המשל של הספרא של משא החמור אינו
מחייב אס לא נחלק בין טרם שנפל ובין
לאחר הנפילה.

זה נאמר והחזקת בו. ג) דבאמת אין לנו שום ראייה דהרמב"ן חולק על הרמב"ם בפרט זה, דאף שלדעתו הפסוק בא למצוה אחרת של הלל גר חושב מ"מ בגדרי מעלות של מצות נדקה מי יימר דאינו מסכים שהחזקת עני קודם שיפול היא המעלה הכי גבוהה, וכמשל החמור של הספרא מובא ברש"י הנ"ל.

יג) **ונפקא** מינה למעשה בכל זה צמי שיש לפניו שני עניים לאחד יש לו עסק או חנות וכדומה ומלבו דחוק מאד ומחמוטע ומ"מ חנותו עדיין פתוחה לקהל, והשני כבר פשט את הרגל וחנותו סגורה, ואין ביכולת הנותן לעזור לשניהם יחד. שלפי נד הראשון יבחור לעזור את זה שחנותו פתוחה דרך בו מקיים מצות והחזקת בו שהיא המעלה הגדולה שבנדקה, ובשני מקיים רק מצות נדקה במעלה נמוכה ממנה. אמנם לפי נד השני ולדעת ב"ד של עדה החרדית הנ"ל מקיים בשניהם מצות והחזקת בו אם מעמיד את השני על רגליו, ואיזה שירצה יבחור כי שווים הם אין עדיפות לאחד על השני, או אולי לדעתם אדרבא את השני יעזור דלרכיו גדולים מהראשון מכיון שכבר פשט את הרגל ול"ע בזה.

יד) **סוף** דבר זכות הנדקה והחסד אין לשער וכמעשה דבנימין הנדיק בבבא בתרא יא, א. דהוסיפו לו כ"ב שנה. וענין הכ"ב שנה עיין בעץ יוסף על העין יעקב שם שהוא קשור לכ"ב אוחיות של האל"ף ב"ת. וע' בקול אליהו להגר"א פרשת ראה ס' קיב דברים נפלאים בדרך רמז. ועיין בספר אהבה

יב) **וגם** אין לומר שסוברים כשיטת הרמב"ן בהשגותיו לספר המצות דיעויין שם מ"ע קל"ה שכח הרמב"ם וז"ל שזנו לעשות נדקה ולחזק החלשים וכו' וכבר בא ה"ווי במצוה זו במלות מהחלפות אמרו ית' פתוח חפתח את ידך וגו' אמר והחזקת בו ואמר ומי אחיך עמך והכוונה באלו הלשונות כולם אחת והוא שנעזור אותם ונחזקם כדי שיפוקם וכו' עכ"ל והיינו דהרמב"ם כל אלו הדברים הם בכלל מצות נדקה רק די ש ח' מעלות בה וכדביאר בארוכה בהל' מחנות עניים וכדלעיל. וע' בהשגות הרמב"ן שם במצות שלדעתו שכת איתן הרמב"ם במצוה עז שפסוק זה מצוה נפרדת היא להחיות גר וחושב להצילו מרעחו שאם היה נטבע בנהר או נפל עליו הגל שנערח בכל כחמו בהלחתו ואם היה חולה נחעסק ברפואתו וכל שכן מאחינו ישראל או גר נדק שאנו מחויבים לו בכל אלה וכו' עכ"ל ע' שם.

יא"ב לדעת הרמב"ן אפשר דסובר דאין לחלק בעני בין החזקתו קודם לנפילה לאחר שנפל, דבשניהם צווה יש מצות נדקה ומצות החיותו והללתו ועזרתו, ואפשר עוד לדעת הרמב"ן המצוה היא באמת יותר גדולה לעזור למי שכבר נפל כיון שבו שייך יותר שחי המצוה וגם הללתו והחיותו. ומ"מ אין לחרץ בן, א) דהרי משמע דמדין הלכות נדקה אחינן עלה. ב) דהעור והש"ע פסקו בהרמב"ם דוהחזקת בו היא חלק ממצות נדקה ולא מצוה נפרדת, דהלל העתיקו את לשונו פלורתו בהלכות נדקה ומפורש בדבריהם דעל

והנה דבר המצוי בנפשות הנפשיות שנתן ייחודה
קצתם יחבל סוף כל ענין מדע
אמרי כי יחייב מדע
הכחיים בטווח הנפשות הם נפלים, ונפשות
הנוכח הנפשות הנתן לכל לאיזה דבר היו משג
חסד להחפץ חיים זליל מוצא בדברנו לעיל
שמסביר סוגית הגמרא על פי מלות והחזקת
בו ולא משום דקה רגילה. ונרמז הכ"צ שנה
ע"י הכ"צ היבות שפרשה זו בפרשת צהר
(ויקרא) (ה' ל"ו) ולא בפרשת דקה
שפרשת ראה, משום בנקה גרודא חזיל

השאר מנפשות הנפשות הנפשות הנפשות
ממנה נתי על כל ענין ענין ענין ענין ענין
יחייב כל ענין והפלות יחייב ענין ענין ענין ענין
שבטל והנפשות הנפשות הנפשות על ענין ענין
ממנה אנלי רק לזמן מוגבל ומועט, אכן זכות
הנוספת של מלות והחזקת זו היא כל כך
גדולה עד שמאלת משך כל כ"צ שנה, מכיון
שהיא המעלה הגדולה ביותר במלות דקה
שני אמנם משג וביחוד היחידים
ונפוסקים הנ"ל.